

Μια Επιτομή του Βιβλίου (Ημερολόγιο) του Νιχάτ Ερίμ για την Κύπρο

Νίκος Ουζούνογλου

Αύγουστος 2026

Το Βιβλίο με τίτλο «Στα μέτρα όσων είδα και ξέρω το Κυπριακό» (Bildiğim ve Gördüğüm Ölümler içinde KIBRIS) του Νιχάτ Ερίμ που συντάχθηκε το 1975, αμέσως μετά την εισβολή της Τουρκίας τον Ιούλιο-Αύγουστο 1974 στην Κύπρο, αναφέρεται στην εμπλοκή του συγγραφέα στο Κυπριακό ζήτημα από το έτος 1956 μέχρι το 1965 επί πρωθυπουργών Αντάν Μεντερές και Ισμέτ Ίνονου.

Ο συγγραφέας κατάγεται από την κωμόπολη Κάντιρα (γεν. 1912) του νομού Ίζμιτ (Νικομήδειας), σπούδασε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Κωνσταντινούπολης και στην συνέχεια εκπόνησε την διδακτορική του διατριβή στο Παρίσι. Ακολούθως υπήρξε καθηγητής νομικής στο Παν. Άγκυρας. Την περίοδο 1943-50 υπήρξε βουλευτής του Κεμαλικού Λαϊκού Ρεπουμπλικανικού Κόμματος (CHP). Στην δεκαετία του 1950 υπήρξε αρχισυντάκτης της εφημερίδας Ulus κατ' εξοχήν Κεμαλική. Κλήθηκε από τον Α. Μεντερές να εκπροσωπήσει την Τουρκία στις διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό και εκλέχθηκε από το κόμμα CHP βουλευτής το 1961. Ανέλαβε πρωθυπουργός ως επιλογή της στρατιωτικής ηγεσίας μετά από το στρατιωτικό κίνημα της 12/3/1971 για δύο χρόνια υπό συνθήκες στρατιωτικού ελέγχου και καταδίωξης της αριστεράς που είχε επιδιώξει (9/3/1971) στρατιωτικό κίνημα με Κεμαλικό χαρακτήρα. Επί της πρωθυπουργίας του απαγχονίσθηκαν : ο Ντενίς Γκεσμίς και δύο νέοι ηγέτες της αριστεράς. Δολοφονήθηκε την 19 Ιουλίου 1980, κοντά στην Κωνσταντινούπολη στην χερσόνησο Δράκος, εισερχόμενος σε Λέσχη από την αριστερή οργάνωση Ντεβ-Σολ που ανέλαβε την ευθύνη .

Το Βιβλίο δημοσιεύθηκε αρχικά σαν σειρά άρθρων σε εφημερίδα και στην συνέχεια ως βιβλίο. Αναφέρει στον πρόλογο ότι παρόλο την επιτυχή στρατιωτική επιχείρηση της Τουρκίας το 1974 που την έχει φέρει σε πλεονεκτική θέση, το Κυπριακό παραμένει ανοικτό ζήτημα. Προτείνει ότι η διζωνική ομοσπονδία σε γεωγραφική βάση είναι μια λογική λύση και ότι η Τουρκική πλευρά κήρυξε το ομόσπονδο κράτος τον Φεβρουάριο του 1975, η Ελληνική και Ρωμαϊκή πλευρά δεν παραιτούνται ακόμα από το να έχουν υπό την κυριαρχία τους του Τούρκους της Κύπρου. Τονίζει ότι η λύση του Κυπριακού είναι επιτακτική για την Ελλάδα και την Τουρκία ώστε να καταστεί θέμα που ενώνει τις δύο χώρες και όχι να δηλητηριάζει τις σχέσεις τους.

1ο Κεφάλαιο

Στο 1^ο Κεφάλαιο με τίτλο «Τι είναι το Κυπριακό Ζήτημα;» αφού γίνεται μια ιστορική από το 1878 που η Οθωμανική Αυτοκρατορία παραχώρησε την διοίκηση της Κύπρου περιγράφεται η προσπάθεια των Ελληνοκυπρίων (Ε/κ) και της Ελλάδος μετά από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο με την επίκληση του Κατάστικτου Χάρτη του ΟΗΕ για αυτοδιάθεση και αυτοδιοίκηση να ζητήσουν την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Τονίζει ότι όταν η Ελληνική πλευρά έθετε το θέμα φέρνοντας το αίτημα την περίοδο 1954-55 στον ΟΗΕ ενώ η κυβέρνηση και αντιπολίτευση της Τουρκίας αδιαφορούσαν για το ζήτημα. Εθεωρείτο από τουρκικής πλευράς είχαμε οριστικά περατώσει τα κυριαρχικά μας δικαιώματα επί της Κύπρου με την Συνθήκη της Λωζάννης. Εξάλλου η Κύπρος δεν συμπεριλαμβανόταν στον Εθνικό Όρκο (Milli Misak). Η εφημερίδα Hürriyet με τα συνεχή της δημοσιεύματα για την Κύπρο κατέστησε το θέμα εθνικό για την Τουρκία. Με τον τρόπο αυτό άρχισαν η Κυβέρνηση και τα πολιτικά

κόμματα να διαγωνίζονται μεταξύ τους για το ενδιαφέρον για το Κυπριακό. Διατυπώνεται εξ αρχής η θέση του Νιχατ Ερίμ ότι στην Κύπρο δεν υπάρχει ένας λαός αλλά δύο: οι Ρωμιοί¹ και οι Τούρκοι. Επομένως κατά την άποψη αυτή και οι Τούρκοι έχουν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Η άποψη αυτή διατυπώνεται συνέχεια σε όλο το κείμενο.

Εξηγείται στην συνέχεια το αίτημα για την Ένωση από τον Μακάριο αρχές του 1950, η εμφάνιση του Γρίβα, η αρχική επιφυλακτικότητα του Παπάγου που φοβάται την αντίδραση των Άγγλων και Αμερικανών και για αυτό ακολουθείτε η μέθοδος αιτήματος αυτοδιάθεσης-ανεξαρτησίας ενώπιον του ΟΗΕ. Επίσης αναφέρεται η επιτυχία του Μακαρίου να προσελκύσει την υποστήριξη του διεθνούς αντιαποικιακού κινήματος αλλά και της Σοβιετικής Ένωσης. Κάνει αναφορά στην τριμερή του Σεπτεμβρίου 1955 που προκαλεί την διαμαρτυρία του Μακαρίου, την προσπάθεια της Αγγλίας να προβάλει τις αντιθέσεις Τουρκίας και Ελλάδος και ότι είναι πέρα από ένα ζήτημα διεκδίκησης για αυτοδιάθεση των Ελληνοκυπρίων, το ότι ο Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας Φατίν Ρουστού Ζορλού δήλωσε αν η Βρετανία παραιτηθεί από την κυριαρχία επί της Κύπρου το νησί πρέπει να επιστραφεί στην Τουρκία που είχε την κυριαρχία του μέχρι το 1923. Επιπλέον τόνισε ότι αν δεν ισχύσει αυτή η αρχή και ενωθεί η Κύπρος με την Ελλάδα, τίθεται θέμα αναθεώρησης της Συνθήκης της Λωζάννης. Ο Βρετανός Υπουργός Εξωτερικών Eden υπήρξε ευτυχής με τις εξελίξεις αυτές και το ότι περιήλθε σε θέση διαιτητή μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδος.

Ακολουθως αναφέρεται η πρόταση του Βρετανού Πρωθυπουργού Harold Macmillan ότι η Βρετανία σκέφτεται να δώσει αυτοδιοίκηση στην Κύπρο με Σύνταγμα που θα αναγνωρίζει δικαιώματα και στους Τουρκοκυπρίους. Όμως αυτή η διαδικασία αυτοδιοίκησης δεν θα είναι άνευ όρων και ότι η Βρετανία θα διατηρήσει την κυριαρχία του νησιού.

Σε μια παράγραφο ο συγγραφέας αναφέρεται στα γεγονότα στην Κωνσταντινούπολη της 6-7 Σεπτεμβρίου 1955. Υποβαθμίζει αυτά λέγοντας ότι είχε τοποθετηθεί βόμβα στο σπίτι του Ατατούρκ στην Θεσσαλονίκη και υπήρξε αντίδραση στην Τουρκία, μη μπορώντας η αστυνομία να συγκρατήσει τα πλήθη, ότι καταστράφηκαν μερικές Ρωμαίικες περιουσίες και λεηλατήθηκαν. Λέει ότι δεν υπήρξε κανένας θάνατος. Κατόπιν αυτού διαλύθηκε η τριμερής συνδιάσκεψη και ότι ο Μακάριος απέρριψε τις προτάσεις του Macmillan με δηλώσεις που έκανε.

Αναφέρεται ο διορισμός ως κυβερνήτη του John Harding, την αύξηση της δράσης της ΕΟΚΑ που την χαρακτηρίζει ως «τρομοκρατική» που οδηγούσε στο να μην μπορεί να λειτουργεί η Βρετανική διοίκηση και παρόλα αυτά ο Harding πρότεινε στον Μακάριο να αρχίσει συνομιλίες στον πνεύμα να αφεθεί ως πιθανή η αρχή της αυτοδιάθεσης αλλά όχι επί του παρόντος κάνοντας μια προσπάθεια αυτοδιοίκησης και θα μπορούσε να ακολουθήσει να συζητηθεί το θέμα της αυτοδιάθεσης. Ο Μακάριος απέρριψε την πρόταση αυτή λέγοντας: «Οι κυβερνήσεις της Τουρκίας και Ελλάδος θα πρέπει να μείνουν εκτός των συζητήσεων αυτών. Μόνο τότε θα μπορούσε να δεχτώ να προσέλθω». Οι Βρετανοί δεν δέχτηκαν αυτή την αντιπρόταση.

Στο σημείο αυτό όπως αναφέρει αργότερα στα απομνημονεύματα του ο Eden δήλωσε τα εξής: «Εμείς δεν μπορούμε να δεχτούμε το αίτημα των Ρωμιών, Ελλήνων για αυτοδιάθεση και Ένωση. Αν το δεχτούμε θα έρθουμε σε αντίθεση με τους φίλους μας τους Τούρκους και

¹ Συστηματικά η Τουρκική ηγεσία αλλά και ο τύπος χρησιμοποιούν για τους Ελληνοκύπριους τον όρο Rum (Ρωμιοί) και ποτέ Yunan.

δεν μπορούμε να αγνοήσουμε την Τουρκία. Δεν θα επιτρέψουμε να υπάρξει ψύχρανση των σχέσεων με την Τουρκία».

Υποχωρώντας ο Harding με τον μη-αποκλεισμό της αυτοδιάθεσης στο μέλλον ξεκίνησε τις διαπραγματεύσεις με τον Μακάριο και με την αίσθηση ότι τείνει να βρεθεί μια συμφωνία την επίσκεψη στην Κύπρο του Lennox Boyd και την συνάντησή του με τον Μακάριο. Όμως τελικά οι Βρετανοί διέκοψαν τις διαπραγματεύσεις. Επιστρέφοντας στο Λονδίνο ο Lennox Boyd στο Λονδίνο δήλωσε τα εξής: «Δεν υπάρχει πιθανότητα συμφωνίας με τον Μακάριο που επί της ουσίας δεν θέλει να βρεθεί λύση. Όταν δίνουμε κάποια παραχώρηση στον Μακάριο αυτός επανέρχεται με νέα αιτήματα».

Ενώ η Ελληνική Κυβέρνηση συμβούλευε τον Μακάριο να δεχτεί τις προτάσεις του Macmillan, η ΕΟΚΑ αυξάνοντας τις δράσεις της πίεζε τον Μακάριο για περισσότερες διεκδικήσεις και αυτός συνέχιζε τα παιχνίδια του πιεζόμενος και από τις δύο πλευρές. Μετά από 12 μέρες της επίσκεψής του Lennox Boyd, οι Άγγλοι εξόρισαν τον Μακάριο στις Σεϋχέλλες σε νησί του Ινδικού Ωκεανού. Μετά από αυτό αυξήθηκαν «οι τρομοκρατικές» ενέργειες της ΕΟΚΑ και επειδή οι Άγγλοι δεν εμπιστευόταν τους Ρωμιούς άρχισαν να χρησιμοποιούν Τουρκοκύπριους με αυξανόμενο αριθμό ως αστυνομικούς. Είναι δε φυσικό όταν οι ΕΟΚΑτζίδες πυροβολούσαν αστυνομικούς θα σκότωναν και τούρκους. Όπως και έγινε αυτό και όταν σκοτώθηκε ο πρώτος τούρκος η τουρκική κοινότητα άρχισε να οργανώνεται ιδρύοντας την οργάνωση «Volkan».

Στο τέλος του 1^{ου} κεφαλαίου ο συγγραφέας θεωρεί αναγκαίο να τονίσει ότι την εποχή εκείνη ο Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ John Foster Dulles προωθούσε το δόγμα «περιορισμού-containment» κατά της ΕΣΣΔ και η Τουρκία όντας χώρα NATO εξασφάλιζε αυτή το δόγμα ως φράγμα με τα βόρεια σύνορα της. Σε επέκταση αυτού η Τουρκία συμμετείχε σε συμμαχία Βαγδάτης με τις χώρες Ιράκ, Ιράν και Πακιστάν που εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της Βρετανίας κυρίως για τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής παρά την πολιτική containment. Επιπλέον η Βρετανία έχοντας χάσει τον έλεγχο του Σουέζ και έχοντας έρθει σε σύγκρουση με τον Νάσερ της Αιγύπτου άρχισε να δίνει περισσότερη σημασία στην παρουσία της στην Κύπρο.

2ο Κεφάλαιο

Η Κυβέρνηση της Τουρκίας άρχισε να ενδιαφέρεται για την υπόθεση της Κύπρου το 1955 επίσημα. Αρχικά η θέση της Τουρκίας ήταν: (α) η Βρετανία να μην εγκαταλείψει το νησί, (β) αν η Βρετανία εγκαταλείψει το νησί πρέπει επιστραφεί στην Τουρκία, (γ) Αν δεν γίνουν αυτά το νησί να διχοτομηθεί (ταξίμ).

Αρχές του 1957 η κοινή γνώμη της Τουρκίας ενδιαφερόταν έντονα για την Κύπρο και επικρατούσε το σύνθημα “Διχοτόμηση ή Θάνατος”. Αναφέρει ο Ερίμ ότι προσκλήθηκε από τον πρωθυπουργό Αντάν Μεντερές στις 16/11/1956 να συνδράμει την Κυβέρνηση για το Κυπριακό και το οποίο αποδέχθηκε. Αναφέρει ότι παρόλο που ήμουν ενεργό μέλος του Λαϊκού Ρεπουμπλικανικού Κόμματος που αντιπολιτευόταν σκληρά με το κυβερνών Δημοκρατικό Κόμμα, θεωρώντας την υπηρεσία αυτή ως εθνική δέχθηκα το καθήκον αυτό αμισθή. Οι οδηγίες του Πρωθυπουργού ήταν οι παραπάνω που αναφέρθηκαν και κυρίως το πλέον ανεπιθύμητο ήταν να δοθεί το νησί στην Ελλάδα. Επιπλέον ανέφερε ότι οι φιλικές χώρες με την Τουρκία, όπως το Πακιστάν, συμβούλευαν την εύρεση νομικών στηριγμάτων από πλευράς της Τουρκίας και ανώτατος Αμερικανός αξιωματικός πολύ κοντά στον Πρόεδρο Eisenhower που επισκέφθηκε την Άγκυρα προέτρψε για την λύση της Διχοτόμησης. Υπέβαλε

στις 24/11/1956 Έκθεση προς την Κυβέρνηση αναφέροντας τα εξής: (α) δεν θα είναι σωστό να υποστηρίξουμε στον ΟΗΕ την παραμονή της Βρετανίας στο νησί πράγμα που δεν θα το συμπαθούν πολλά κράτη λόγω της αντιαποικιακού κλήματος αλλά και άρθρο 73 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ επιβάλλει την χορήγηση αυτοδιοίκησης από την Βρετανία, (β) ως Τουρκία να ζητήσουμε την παραμονή στην Βρετανία του νησιού με τον όρο της αυτοδιοίκησης, (γ) ότι η Κύπρος έχει στρατηγική σημασία για την Τουρκία από πλευράς ασφάλειας που αυξήθηκε με την κρίση του Σουέζ αλλά και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων της Τουρκίας με τον συνασπισμό Βαγδάτης (CENTO). Ανέφερε στην έκθεση επίσης ότι θεωρεί την επίκληση της Συνθήκης της Λωζάννης για την επιστροφή της νήσου στην Τουρκία νομικά αδύναμο επιχείρημα αφού η νήσος χωρίς καμιά επιφύλαξη είχε παραχωρηθεί στην Βρετανία αλλά και υπάρχει το θέμα ότι δεν μπορεί να αναθεωρηθεί η Συνθήκη της Λωζάννης χωρίς την συγκατάθεση των χωρών που έχουν συνυπογράψει. Όμως το επιχείρημα μας ότι αν η Κύπρος δοθεί στην Ελλάδα θα πρέπει να αναθεωρηθεί η Συνθήκη της Λωζάννης μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ισχυρή “πολιτική ευκαιρία”. Η Κυβέρνηση μας σωστά εξ αρχής τόνισε, όπως και ο Πρωθυπουργός προς τον Βρετανό Πρέσβη που είπε την 28/6/1956. ότι αν διαταραχθεί η ισορροπία της Λωζάννης, θα τεθεί θέμα των σχέσεων με την Ελλάδα και όπως έχουν ενημερωθεί οι Άγγλοι και οι Αμερικανοί θα τεθούν θέματα για την Δυτική Θράκη, Πατριαρχείο, Ρωμιούς της Κωνσταντινούπολης και θέματα ορισμένων νήσων του Αιγαίου. Τα ισχυρότερα όπλα μας ενάντια στους Έλληνες είναι αυτά τα θέματα.

Στην έκθεση του αναφέρει ότι οι δύο ακραία αντίθετες προτάσεις για την Κύπρο είναι η ενσωμάτωση της στην Ελλάδα και η επιστροφή της στην Τουρκία. Αν και η Βρετανία θέλει να κλείσει το θέμα προσωρινά με αυτοδιοίκηση, τόσο για την Τουρκία όσο και για την Ελλάδα αυτή δεν θα είναι τελική λύση και οι σχέσεις των τριών κρατών θα δηλητηριάζονται συνέχεια. Η μέση λύση είναι η διχοτόμηση. Η ιδέα της διχοτόμησης είχε συζητηθεί σε μυστικές ή ανεπίσημες διαπραγματεύσεις μεταξύ των κρατών Τουρκίας, Ελλάδος, ΗΠΑ και Μ.Βρετανίας. Μάλιστα αναφέρει ότι η Ελλάδα πρότεινε να δοθεί μια λεπτή λωρίδα στα βόρεια του νησιού στην Τουρκία, ο Άγγλος Υπ. Εξωτερικών Sir Ian Patrick να μοιραστεί το νησί με μια ευθεία από βορρά προς νότο δίνοντας το ανατολικό τμήμα στην Ελλάδα και το δυτικό στην Τουρκία. Ο Πρωθυπουργός ήταν επιφυλακτικός σε μια λύση διχοτόμησης όπως είχε κάνει μιλώντας με τον εκπρόσωπο του Υπ. Εξωτερικών των ΗΠΑ Στρατηγό Holmes πολύ διστακτικά.

Στο σημείο αυτό αναφέρεται ότι εκτιμάται ότι ο Ελληνόφωνος Ορθόδοξος Χριστιανικός πληθυσμός στην Κύπρο είναι 481 χιλιάδες, 100 χιλιάδες Μουσουλμάνοι Τούρκοι. Επομένως δύο διαφορετικές οντότητες ζουν στην Κύπρο η μια μαζί με την άλλη. Σε περίπτωση διχοτόμησης οι πληθυσμοί αυτοί θα έχουν την δυνατότητα να επιλέξουν μια δική τους πατρίδα. Δηλαδή και οι δύο λαοί θα χρησιμοποιήσουν ανεξάρτητα την αρχή της αυτοδιάθεσης. Έτσι η μειονότητα δεν θα βρεθεί υπό την κυριαρχία ενός κράτους που δεν θα συμβιβάζόταν. Ο Ε. Βενιζέλος στην Λωζάννη είχε απορρίψει με το επιχείρημα ότι η Δυστική Θράκη δεν έχει ομοιογενή πληθυσμό την πρόταση για διενέργεια δημοψηφίσματος. Με αυτή την έννοια η Δ. Θράκη μοιάζει την Κύπρο. Όμως σήμερα υπάρχει η ισχυρή αρχή της αυτοδιάθεσης και αυτό δεν είναι εύκολο να υπερπηδηθεί. Θα πρέπει να ρωτηθούν χωριστά και στους δύο λαούς τι θέλουν. Ειδικά για την Ελληνική πλευρά να ρωτηθούν:

Θέλετε ανεξαρτησία;

Θέλετε Ένωση με την Ελλάδα;

Θέλετε να παραμείνετε με την Αγγλία;

Θέλετε κάποια άλλη λύση;

Θα μπορούσε να ρωτηθεί και στους Τούρκους οι ίδιες ερωτήσεις με αλλαγή της 2ης ερώτησης. Έτσι θα εφαρμοσθεί η αρχή της αυτοδιάθεσης και για τις δύο πλευρές. Μια λύση με βάση το επιχείρημα αυτό θα μπορούσε να εγκριθεί από τον ΟΗΕ. Αναγκαστικά βέβαια θα πρέπει να γίνει μια ανταλλαγή πληθυσμών αλλά πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι απαιτήσεις ασφάλειας της Τουρκίας. Συνδέεται η παρουσία της Τουρκίας στο νησί και με τις υποχρεώσεις της για τον συνασπισμό Βαγδάτης. Δεν μπορεί η Ελλάδα να έχει ένα ανάλογο αίτημα αφού απέχει 600 μίλια από την Κύπρο ενώ η Τουρκία μόνο 45 μίλια.

Ανακοινώθηκε την 13/11/1956 από την Βρετανία ότι η Βουλή ανέθεσε στον Λόρδο Radcliffe την ετοιμασία ενός Συντάγματος για την Κύπρο. Τονίζει ο Ν. Ερίμ ότι αν θα προβλεφθεί στο Σύνταγμα ότι παραμένει στο μέλλον η αυτοδιάθεση τότε αυτό πρέπει να ισχύσει ανεξάρτητα και για την τουρκική κοινότητα, να σταματήσει η δράση της ΕΟΚΑ για ένα χρόνο πριν ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις για το Σύνταγμα, να υπάρξει η συμμετοχή εκπροσώπων από την Ελλάδα, Τουρκία και Αγγλία. Αναφέρει εδώ ο Ερίμ ότι θα πρέπει να υπάρχει η ελευθερία μετανάστευσης από την Τουρκία προς την Κύπρο ώστε να αυξηθεί ο πληθυσμός τους ενόψει δημοψηφίσματος.

Ιδιαίτερα τονίζει ο συγγραφέας θα πρέπει να αποκλειστεί η ένωση με την Ελλάδα της Κύπρου με την επίκληση της αυτοδιάθεσης. Αυτό επιβάλλεται και για τον λόγο της γειτνίασης της νήσου με την Τουρκία και ζητάει να ενημερωθούν οι Αμερικανοί ότι αν η Κύπρος καταστεί ελληνικό έδαφος καθίσταται δύσκολη η άμυνα της Ανατολής από τους Έλληνες. Αναφέρει επίσης ότι υπήρξε τα τελευταία 50-60 χρόνια μείωση του τουρκικού πληθυσμού, ότι η αρχή της αυτοδιάθεσης του ΟΗΕ δεν είναι απόλυτη, υπάρχουν αοριστίες και ειδικές συνθήκες στην Κύπρο. Στο θέμα αυτό η επιχειρηματολογία είναι εκτενής.

Ο Ν. Ερίμ υπέβαλε την έκθεση του στον Πρωθυπουργό στις 24/11/1956. Αναφέρει ο ίδιος ότι η Έκθεση αυτή επηρέασε ουσιαστικά την πολιτική της Τουρκίας στο Κυπριακό όσον αφορά την διεθνή νομική θέση της χώρας. Την περίοδο αυτή είχε εμφανιστεί και το σχέδιο Συντάγματος του Λόρδου Radcliffe με το οποίο δεν δινόταν απευθείας το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης αλλά αναγνωριζόταν το δικαίωμα στην νήσο της αυτοδιοίκησης. Δινόταν και ορισμένα δικαιώματα στην Τουρκική Κοινότητα.

Υπάρχει μια εκτενής συζήτηση από ποιον προήλθε η ιδέα της διχοτόμησης της Κύπρου. Υπάρχει ένας ισχυρισμός ότι σε κάποια συζήτηση του Ε. Αβέρωφ (Υπ. Εξ. της Ελλάδος) το ανέφερε στον Πρέσβη της Τουρκίας αλλά ο συγγραφέας λέγει ότι το διέψευσε ο Αβέρωφ. Αναφέρει το όνομα του Υπ. Εξωτερικών του Βελγίου Sraak ότι δείχνει πρωτοβουλία για διχοτόμηση.

Ο Ν. Ερίμ στο σημείο αυτό αναφέρει την υποβολή νέες έκθεσης για το Σύνταγμα Radcliffe που συνοπτικά οι απόψεις του είναι: (α) ο Κυβερνήτης που θα διορίζεται από την Βρετανία έχει υπερεξουσίες αν και υπάρχουν μέτρα προστασίας της Τουρκικής Κοινότητας, (β) οι Έλληνες δεν θα δεχθούν λύση που δεν εξασφαλίζει την Ένωση με την Ελλάδα. Αναπτύσσει ο Ερίμ μια θεωρία περί μεταβλητότητας της πληθυσμιακής σύνθεσης στο νησί. Ισχυρίζεται ότι το 1878 οι Τούρκοι ήταν πολλοί. Λέγει ότι η πρόταση του Radcliffe δεν μπορεί να αποτελέσει την εσχάτη λύση.

Επίσης αναπτύσσεται μια λογική που λέγει ότι αν αλλάξει το καθεστώς στην Κύπρο θα διαταραχθεί η λεπτή ισορροπία στα Ελληνοτουρκικά που βασίζεται στην Συνθήκη της

Λωζάννης και θα ανοίξουν θέματα όπως των νήσων, Πατριαρχείου, Ρωμιών της Κωνσταντινούπολης και Δυτικής Θράκης.

Συμπεράσματα από τα πρώτα δύο κεφάλαια:

1. Η ιδιόζουσα ελαστική ερμηνεία της αρχής αυτοδιάθεσης ενός πληθυσμού μια χώρας. Αν εφαρμοζόταν αυτή η αρχή σε πολλά κράτη θα έπρεπε να διχοτομηθούν.
2. Διαφαίνεται, για ακόμη μια φορά, ότι υπήρχε και την δεκαετία 1950 το σχέδιο του αφανισμού της Ελληνικής Μειονότητας της Κωνσταντινούπολης, εκδίωξης του Πατριαρχείου αλλά και έγερση θεμάτων νήσων και Δ. Θράκης.
3. Επίσης συσχετίζεται το Κυπριακό με την συμμαχία CENTO (Τουρκία, Ιράκ, Ιράν, Πακιστάν, ΗΠΑ και Μ. Βρετανία) που βέβαια αναβίωσε εν μέρη μερικές μέρες πριν με την Συμφωνία της Μέκκας. Η συμμαχία αυτή διαλύθηκε την δεκαετία 1960.

Κεφάλαιο 3

Αναφέρεται στις συναντήσεις που είχε το 1957 στην Κύπρο, Λονδίνο και Νέα Υόρκη.

Συνάντηση με τον Harding 19/1/1957. Επιστρέφοντας προτείνει στην Κυβέρνηση να μην απορριφθεί το σχέδιο Radcliff. Τονίζει ωφέλιμη την χρήση Τουρκοκυπρίων (Τ/κ) ως αστυνομικών-αν δολοφονηθεί ένας η αντίδραση των Τ/κ θα είναι ενάντια σε όλους τους Έλληνες. Όπως και συνέβη με τον πρώτο φόνο αναφέρει τις επιθέσεις κατά ελληνικών περιουσιών και αυξήθηκε η ένταση μεταξύ Ε/κ και Τ/κ πράγμα που ευχαριστεί τους Βρετανούς.

Harding προτρέπει τον Ερίμ η Τουρκία να μιλήσει με χώρες Ασίας-Αφρικής ενόψει συζητήσεων στον ΟΗΕ επειδή είναι ανήσυχος τι θα γίνει στον ΟΗΕ. Λέει επίσης αν η Ελλάδα δεν συνεργαστεί να συνεργαστούν Τουρκία και Βρετανία να κλείσουμε το θέμα, στείλτε μορφωμένους Τούρκους στην Κύπρο και να βασιστούμε στους ιστορικούς μας θεσμούς. Υπόσχεται ο Harding να σβήσει την ΕΟΚΑ σύντομα. Ο Ερίμ λέγει στον Harding θα είναι έγκλημα οι Τ/κ να μείνουν στα χέρια των Ελλήνων.

Αναφέρει μια επιστολή που το δόθηκε από Σύλλογο Τ/κ που προασκείται στο ΑΚΕΛ...που απορρίπτει την διχοτόμηση επειδή θα καταστήσει ιδιαίτερα σύνθετο το πρόβλημα.. αναρωτιέται όταν γράφει το βιβλίο το 1975 αν υπάρχουν ακόμα τέτοιες απόψεις σε ορισμένους Τ/κ.

Αναφέρει την συνάντηση του στο Λονδίνο με τον Radcliff και Callagan μετά μεταβαίνει με τον Fatin Rüştü Zorlu στην Νέα Υόρκη για την συζήτηση στον ΟΗΕ. Αναφέρει την συνάντηση με τον Υπ. Εξ. ΗΠΑ Dulles που του λέει ότι δεν θέλουμε να πιέσουμε τους Έλληνες διότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος οι κομμουνιστές να καταλάβουν την εξουσία με βάση των πληροφοριών από υπηρεσίες των ΗΠΑ. Ο ίδιος τονίζει είναι δύσκολο να γίνει δεκτή η τουρκική άποψη περί δύο εθνών. Ως απάντηση ο Ερίμ τονίζει ότι δεν μπορεί να γίνει δημοψήφισμα στην Κύπρο αναφέροντας τα λεχθέντα από τον Ελευθέριο Βενιζέλο στις συζητήσεις στην Λωζάννη ότι στην Δ. Θράκη δεν μπορεί να γίνει δημοψήφισμα αφού ο πληθυσμός είναι μικτός. Επίσης ο Ερίμ αναφέρει ότι "Για την ώρα δεν το θέτουμε αλλά αν αλλάξει η καθεστηκυία κατάσταση θα θέσει θέμα η Τουρκία...". Τον Απρίλιο του 1957 έρχεται από τις Σεϋχέλλες ο Μακάριος στην Αθήνα. Ο Menderes αντιδρά με δηλώσεις.

Κεφάλαιο 4

Προς την Ζυρίχη

Συνάντηση Eisenhower Macmillan (20-24/3/1957).

Αποτυχία της Ελλάδος στον ΟΗΕ, συνάντηση Ε. Αβέρωφ με F.R. Zorlu...και συμφωνία για απευθείας συζητήσεις...Ιανουάριος 1959 συνάντηση Κ. Καραμανλή και Α. Menderes...Αναφορά σε ομιλία του Κ. Καραμανλή στην ΒτΕ ότι το Κυπριακό έχει καταστεί γάγγραινα για την Ελλάδα...

Κεφάλαιο 5

Αναμνήσεις από την Κύπρο

Αναλύει την διαπραγματευτική ικανότητα των Ελληνοκυπρίων ,, κάνει μια αναφορά Άγγλων που παροτρύνουν να κατασκευαστεί σωλήνας υδροδότησης από την Ανατολή στην Κύπρο (κόστος 10 εκ. Δολ. Ζητήσατε από τους Αμερικανούς). Για τον Τορναρίτη [Γεν. Εισαγγελέας, μέλος της διαπραγματευτικής ομάδας Ε/Κ για το σύνταγμα] έξυπνος να βρίσκει νομικά τερτίπια για τους Ε/κ...Για την προετοιμασία του Συντάγματος εκπρόσωπος της Ελλάδος είναι ο Θεμιστοκλής Τσάτσος που παραπονείται στον Ερίμ για τις δυσκολίες του με τους Ε/κ. Μακρές συζητήσεις με τον Μακάριο που τον χαρακτηρίζει πολύ έξυπνο.. ιδιαίτερα για το θέμα της εκτελεστικής εξουσίας.

Σε όλο το βιβλίο γράφει ότι οι Ε/κ θέλουν να κάνουν αυτό που έγινε στην Κρήτη.

Κεφάλαιο 6

Ετοιμασία Συντάγματος

Αναφορά σε ένα διπλωμάτη Μοδινό που προσπαθεί ερμηνεύσει υπέρ των Ε/κ τις συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου.

Αναφορά για το θέμα των Δήμων...το 1959: 92 χωριά είναι Τ/κ, και 206 μικτά.. πολλά χωριά χωρίς τεμένη.. Προτείνει στην Κυβέρνηση της Τουρκίας την αποστολή ιμάμηδων,

Διαπιστώνει τον δυναμικό χαρακτήρα της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Κεφάλαιο 7

Μεγάλη Ασυμφωνία για την Εκτελεστική Εξουσία στο Σύνταγμα.

Μακρές συζητήσεις με Μακάριο για το δικαίωμα βέτο του Τούρκου Αντιπροέδρου..

Αναφέρει στην σελ. 124 ότι ο F.R. Zorlu έστειλε μυστικά έναν νομάρχη από την Τουρκία για παραστρατιωτική οργάνωση των Τ/κ.. κάποιος νέος που είχε στρατευτεί χρησιμοποίησε το όπλο κατά τούρκου δασκάλου που δεν το έδωσε καλό βαθμό... το γεγονός αυτό όταν μαθεύτηκε από τον Menderes υπήρξε διαφωνία με τον F.R. Zorlu.

Αναφέρει την βύθιση από τους Βρετανούς ενός πλοιαρίου από την Τουρκία [Ντενίζ] με όπλα από τους Άγγλους και η αντίδραση των Ε/κ και Μακαρίου είναι περιορισμένη.

Συνέχεια τονίζει ότι ο R. Denktas του λέει δεν θα δουλέψει το Σύνταγμα.

Κεφάλαιο 8

Παραθέτει το κείμενο του Συντάγματος

Κεφάλαιο 9

Ε/κ και το Σύνταγμα

Το κείμενο είναι συνταγμένο μετά από την εισβολή του 1974.

Αναφέρει ότι με την καταμέτρηση 1959 συνολικός πληθυσμός της Κύπρου 577.711 (77.7% Ε/κ, 18.2% Τ/κ, υπόλοιποι Αρμένιοι, Μαρωνίτες κτλ.)

Κάνει αναφορά στα γεγονότα του 1931 και στην υπόσχεση των Βρετανών το 1915.

Λέει ότι ο Μακάριος και οι Ε/κ ποτέ δεν εγκατάλειψαν την ιδέα της Ένωσης με την Ελλάδα και θεωρούν το σημερινό καθεστώς (1960) ως ένα στάδιο προς τον τελικό τους σκοπό.

Ο Ερίμ θεωρεί ότι η Κύπρος είναι η μοναδική περίπτωση που επέτυχε η Τουρκία να στείλει στρατός της που είχε αποχωρήσει το 1878 και από την Συνθήκη του Καρλόφτζα που χάνει εδάφη συνέχεια η Οθωμανική Αυτοκρατορία δεν έγινε αυτό. Διαφοροποιεί από τον Νομό της Αλεξανδρέττας όπου έγινε δημοψήφισμα. Θεωρεί μεγάλη επιτυχία το Σύνταγμα που απέκτησαν οι Τ/κ με 18%. Αναφέρει ότι ο Βρετανός πολιτικός Foot του είπε πήρατε πάρα πολλά .. να εφαρμοστεί η Συμφωνία τώρα.

Λέει ότι η στρατιωτική επιχείρηση έγινε το 1974 για ανατρέψει αυτά που υπέστησαν οι Τ/κ την περίοδο 1963-74.

Αναφέρει ότι θα πρέπει να ιδρυθεί τουρκικό κράτος αλλά έστω ας δοκιμαστεί η ομοσπονδία.

Λέει εξ αρχής του 1960 το σύνθημα των Ε/κ ήταν ότι το Σύνταγμα δεν μπορεί να δουλέψει.

Παραθέτει σειρά δηλώσεων Μακαρίου και Ε/κ πολιτικών που μιλούν κατά του Συντάγματος...

Αναφέρεται λεπτομερώς στην επίσκεψη του Μακαρίου 22/11/1962 στην Άγκυρα... κατακρίνει την Κυβέρνηση της Τουρκίας που δεν ζήτησε να είναι μαζί με τον Μακάριο και ο F. Kışık.

Επανελημμένα τονίζει ο Μακάριος που παραβίαζε το Σύνταγμα αγνοώντας το άρθρο : “Η Εκτελεστική Εξουσία εξασφαλίζεται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας”. Παράδειγμα την συμμετοχή στους Αδέσμευτους.

Τονίζει ότι πριν από την Ένωση θα έρθει η Διχοτόμηση.

Σημαντικό είναι ότι θεωρεί τους 100.000 Τ/κ ως συνέχεια των 30 εκατ. της Τουρκίας τότε (1960).

Το Υπόμνημα του Μακαρίου για αλλαγές στο Σύνταγμα της 30/11/1963 το κρίνει ως ένα βήμα πριν από την βία.

Διαφωνία του [Κυπριακού] στρατού των 2.000 ατόμων., Η Τ/κ ζητούσε να είναι χωριστά οι Ε/κ και Τ/κ.

Χαρακτηρίζει τα φαινομενικά κατά τον ίδιο θετικά υπέρ των Τ/κ του Μακαρίου ως παγίδες και πονηρούς ελιγμούς.

Παραθέτει την απάντηση της Τουρκίας στην πρόταση του Μακάριου που είναι απορριπτική.

Κεφάλαιο 10

Λέει συνέχει ότι αυτό που ο Μακάριος δεν το πέτυχε με διαπραγματεύσεις επέλεξε να το πετύχει με την βία μετά από την 21/12/1963... κάνει μνεία επεισόδια με το αυτοκίνητο ότι οι Ε/κ [αστυνομικοί] άνοιξαν πυρ σε Τούρκους [που δεν ήθελαν να σταματήσουν για έλεγχο, νύχτα 20 προς 21 Δεκ. 1963] ..2 νεκροί. Από άγνωστο αυτοκίνητο πυρ κατά μαθητών σε προαύλιο σχολείου. Στην συζητήσεις στην Βουλή της Τουρκίας λέει ο Υπ. Εξ. ότι την απάντηση της Τουρκίας χωρίς ανυπόγραφο έγγραφο την χαρακτήρισε ως ανάμιξη στα εσωτερικά της χώρας του. Ακολουθούν στα επεισόδια Τούρκοι 24 νεκροί, 15 βαριά και 40 ελαφρά τραυματισμένοι. Στις 25/12/1963 γίνονται χαμηλές πτήσεις πάνω από την Λευκωσία Τουρκικών πολεμικών αεροσκαφών που φοβίζει τον Μακάριο...Συμφωνούν Τουρκία και Ελλάδα οι δυνάμεις τους να τεθούν υπό Βρετανό διοικητή για επιβολή της τάξης...

Επιμένει ο Ν. Ερίμ στον Πρωθυπουργό Ισμέτ Ινονού να επέμβει η Τουρκία στρατιωτικά...Ο Ινονού λέει πρέπει να συνεννοηθούμε με της Ελλάδα και την Βρετανία...

Ομιλία Ν. Ερίμ στην Βουλή...μιλάει για τον κομμουνιστικό κίνδυνο από το ΑΚΕΛ που παίρνει 43% [ΠΟΥ το είδε;; Η κλασσική γραμμή προπαγάνδας της Τουρκίας προς τις Δυτικές ΜΥ!!] των ψήφων.

Εξελίσσεται και κυβερνητική κρίση στην Τουρκία αλλά τελικά παίρνει η Κυβέρνηση ψήφο εμπιστοσύνης.

Λεπτομερής αναφορά στο Συνέδριο στο Λονδίνο 16/1/1964.

Κεφάλαιο 11

Μιά Μικτή Ειρηνευτική Δύναμη

Η Βρετανία δήλωσε ότι δεν μπορεί να συνεχίσει την αστυνόμευση στην Κύπρο και προτείνει δύναμη από τα Νατοϊκά κράτη. Ν.Ερίμ προτείνει: να κερδίσουμε χρόνο και ετοιμάσουμε οι Τ/κ να πετύχουν την διχοτόμηση.

16/2/1964 ο στόλος που ανοίχθηκε επέστρεψε στην Αλεξανδρέττα.

Η Σ. Ένωση υπέρ των Ε/κ.

Αναφέρονται λεπτομερώς οι διεργασίες στο Συμβούλιο Ασφάλειας.

Θεωρεί ο Ν. Ερίμ ως επιτυχία το ψήφισμα της 4/3/1964 αμελώντας να αναφέρει ότι το Ψήφισμα αναγνωρίζει την συνέχιση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Αναφέρει ωστόσο ότι είναι πολύ σημαντική απόφαση. Λέει ότι απέτυχαν οι Έλληνες να αμφισβητούν οι συμφωνίες του 1960 που προσπάθησαν οι Έλληνες να διαπιστωθεί η αντίθεση του Συντάγματος της Κύπρου με τον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ. Λέει ότι ο Μακάριος δεν θα μπορέσει να διώξει από την Κύπρο τους Τ/κ. Θεωρεί τον μεσολαβητή Galo Plaza ως φιλέλληνα και ότι κατάφερε η Τουρκία να τον απομακρύνει. Λέει επίσης ότι οι Ε/κ αυξάνουν τις επιθέσεις τους πριν φτάσει η Ειρηνευτική Δύναμη. Αναφορά ότι η Τουρκία προειδοποιεί τον Μακάριο και τον ΟΗΕ. Επιστρέφοντας ο Ν. Ερίμ συναντιέται με τον Ι. Ινονού και του λέει ότι οι ΗΠΑ μας υποστηρίζει

αλλά δεν θέλει πόλεμο Ελλάδος - Τουρκίας. Η Αγγλία είναι διπρόσωπη, να πιέσουμε την Αμερική. Ο Ινονού τον λέει ότι με την κατάσταση του Στρατού μας δεν είμαστε σε θέση να κάνουμε επιχείρηση κατά της Κύπρου. Τις μέρες εκείνες είχε γίνει απόπειρα δολοφονίας του Ινονού στην Άγκυρα. Στις 14/3/1964 ο Ινονού λέει στον Ν. Ερίμ ότι οι ΗΠΑ και ΕΣΣΔ δεν μας επιτρέπουν επέμβαση στρατιωτικά στην Κύπρο. Στη συζήτηση στην Βουλή ο ν. Ερίμ του δικαιώματος στρατιωτικής παρέμβασης. Στις 16/3 η Βουλή εξουσιοδοτεί την Κυβέρνηση να στείλει στρατεύματα. Στις 1/4/1964 ο Ινονού λέει τον Ν. Ερίμ δεν μπορώ να αφήσω τον Στρατό να αποτύχει, Ο Ν.Ερίμ τον λέει να πιέσουμε την Αμερική. Ο Ινονού λέει ότι είναι ευχαριστημένος μόνο από τους Γερμανούς.

Ο Ν. Ερίμ σημειώνει ότι ζήτησα από τον Γ. Γραμμ. του Υπ. Εξ. Fuat Bayramoğlu να στριμώξουν το Πατριαρχείο.

Στις 26/4 στην σύσκεψη του CENTO επαφές του Υπ.Εξ. F.C. Erkin στις ΗΠΑ. Στο NATO σύσκεψη Υπουργών ο Έλληνας Υπουργός λέει ότι το NATO δεν μπορεί να αναμιχθεί στην Κύπρο αφού βρίσκεται το θέμα στον ΟΗΕ.

5/5/1964 επερωτήσεις στην Βουλή με προτάσεις να αναθεωρηθούν όλες οι διμερείς συμβάσεις με την Ελλάδα. Στη συνεδρία ο Ν. Ερίμ προτείνει την καταγγελία της Σύμβασης του 1930. Ο Ινονού κάνει γενικό απολογισμό για το Κυπριακό. Ο Ν. Ερίμ αναφέρεται ότι οι Ε/κ μιλούν για Τουρκοανταρσία, επικαλείται άποψη ενός Άγγλου καθηγητή Lauterpacht για δικαίωμα επέμβασης σε παρόμοιες περιπτώσεις της Κύπρου, υπενθυμίζει το έγινε στην Κρήτη αλλά καθησυχάζει ότι δεν συμβεί το ίδιο με την Κύπρο, κατακρίνει τον Γ. Γρ. ΟΗΕ Ου' θαντ ότι ζητάει τον μονομερή αφοπλισμό των Τ/κ, έχουν συσσωρευτεί 40.000 Τ/κ στον θύλακα της Λευκωσίας και είναι σε δραματική κατάσταση, επαινεί τους μαχητές τούρκους. Στο τέλος της ομιλίας του ο Ν. Ερίμ αναφέρεται στην ανάγκη να επανεξεταστεί η Λωζάννη, κάνει μια ιστορική αναφορά από το 1718.. Βαλκανικούς πολέμους, ότι σήμερα η Τουρκία είναι 30 εκατ. και σε 10 χρόνια 40 αυξάνοντας κάθε χρόνο 1 εκατ. Τονίζει ότι το Βυζάντιο στην Τουρκία δεν αναπτύσσεται, Ο αριθμός των Ρωμιών στην Κων/λη είναι 70-75 χιλιάδες (1975 20-30 χιλιάδες). Ο πληθυσμός της Κων/λης είναι 2 εκατ.(1964). Το δικό μας θέμα είναι η παιδεία. Πλέον στην Τουρκία δεν υπάρχουν οι πληθυσμοί που ήθελαν να διαμελιστεί η χώρα. Η Τουρκία είναι έθνος κράτος. Οι μειονότητες είναι 0.5%. Για το διεθνές δίκαιο για να είσαι μειονότητα πρέπει να είσαι 5%. Δικαιολογεί με το διεθνές δίκαιο (αντίποινα) την στάση κατά της Ελληνικής Μειονότητας.

Στην συζήτηση ο βουλευτής Cihat Baban λέει ότι ο Γ. Παπανδρέου προσπαθεί να προσεγγίσει τους Κομμουνιστές.

Στις 4/6/1964 το Υπ. Εξ. ζητάει από τον Ν. Ερίμ να μεταβεί στην Νέα Υόρκη επειδή θα γίνει απόβαση στην Κύπρο να υπερασπιστεί την ενέργεια αυτή. Όμως την επομένη αναβλήθηκε το ταξίδι.

Κεφάλαιο 12

Επιστολή Johnson

Αναφέρει ότι η πρώτη φορά που η Τουρκία αποφάσισε να επέμβει είναι αρχές Ιουνίου 1964 που φαίνεται διέρρευσε στους Αμερικανούς και ήρθε η επιστολή του Johnson. Επισημάνει τις επιπτώσεις της επιστολής αυτής που κατά τις πληροφορίες την οργάνωσαν οι ελληνικής καταγωγής πολίτες ΗΠΑ. Η επιστολή δεν δημοσιεύτηκε τότε αλλά τέλη του 1965 (1.5 χρόνο

μετά) μαζί με την απάντηση του Ινονού. Στο κείμενο παρατίθεται η επιστολή Johnson (5/6/1964) και η απάντηση του Ινονού (13/6/1964).

21/6/1964 επίσκεψη Ινονού στις ΗΠΑ.

Δήλωση του Υπ.Εξ Ελλάδος σε εφημερίδες για πιθανή συνάντηση του Πρωθυπουργού Γ. Παπανδρέου με τον Ι. Ινονου υπό τον όρο να γίνουν: να σταματήσουν οι απελάσεις Ελλήνων από την Κων/λη, να ανακληθεί η απόφαση καταγγελίας της Σύμβασης του 1930, δεν είναι αλήθεια ότι η Ελλάδα κήρυξε 12 μίλια της ζώνη αλιείας, η επιβολή βίζας είναι λάθος και να ανακληθεί.

15/6/1964 ο Ι. Ινονού ζητάει σε μυστική συνεδρία ψήφο εμπιστοσύνης. Ψηφοφορία ; 200 λευκά, 194 ερυθρά, 2 πράσινα. Αν και διέρχεται αμφιβολιών ο Ινονού δεν παραιτείται.

20/6/1964 ο Ερίμ προτείνει στον Ινονού στην Αμερική να επιμείνει στις Συνθήκες της Ζυρίχης - Λονδίνου. Να ζητήσει βοήθεια για την εγκατάσταση εκτοπισμένων Τούρκων. Στις 21/6 μετάβαση στις ΗΠΑ με αεροσκάφος που είχε στείλει ο Πρόεδρος των ΗΠΑ. Γράφει ο Ν.Ερίμ για πρόταση του Mr. Polk του State Department έναντι της Ένωσης Κύπρου με την Ελλάδα να παραχωρηθεί στην Τουρκία η Μυτιλήνη. Κατά της συναντήσεις με τους Αμερικανούς εμφανίζεται ο έμπειρος διπλωμάτης Acheson. Ο Μακάριος δηλώνει ότι οι συνθήκες Ζυρίχης Λονδίνου έχουν πεθάνει και ετοιμάζει το πιστοποιητικό θανάτου αυτών. Κατά τον Ερίμ διαφαίνεται η Ελλάδα θα μπορούσε να συζητήσει την παραχώρηση νήσου έναντι της Κύπρου.

Κατά την επίσκεψη στις ΗΠΑ πολλές επαφές Τούρκων. Συνάντηση Ινονου με περιοδικό TIME. Αναφέρει ο Ινονου στην συνάντηση αυτή αν η Τουρκία χάσει την εμπιστοσύνη της σε άλλα κράτη δύσκολα αποκαθίσταται αυτή δίνοντας το παράδειγμα των Τούρκο - Σοβιετικών σχέσεων...1920-1946 και μετά.

Δήλωση Ι. Ινονου: Θα δημιουργηθεί ένας νέος κόσμος και η Τουρκία θα βρεί την θέση της.

26/6/1964 ενημερώνει τους Τούρκους ο George Ball για τις συναντήσεις με τον Γ. Παπανδρέου και Έλληνες ιθύνοντες.

Συνέντευξη Ινονου στην Νέα Υόρκη. Στο νέο άφιξης του Γ. Γρίβα στην Κύπρο απαντάει ουδέτερα. Υπάρχει η ελπίδα ότι μπορεί να επιβληθεί ο Γρίβας στους άτακτους Ε/κ. Πάντως δεν υπάρχει αρνητική στάση στην εμφάνιση του Γρίβα αφού είχαν ενημερωθεί για την μετάβαση αυτή οι Αμερικανοί. Η Κυβέρνηση των ΗΠΑ πίστευε ότι ο Γρίβας δεν θα πολεμούσε τους Τούρκους αλλά τους Κομμουνιστές.

Πληροφορίες ότι οι Ε/κ φέρνουν συνέχεια όπλα στην Κύπρο έχοντας τον έλεγχο των λιμανιών του νησιού.

Επίσκεψη της Τουρκικής αποστολής στο Λονδίνο 27-20/6.

Στις 30/6/1964 συνάντηση Ινονου με τον De Gaulle στο Παρίσι σε άσχημο κλίμα.

2/7/1964 ο Ινονού λέει στον Ερίμ ότι δεν είναι δυνατό να γίνει απόβαση στην Κύπρο επειδή οι Έλληνες έχουν πάρει αμυντικά μέτρα που θα χρειαζόταν μεγάλη αιματοχυσία να είναι επιτυχής.

4/7/1964 προσπάθεια του Πρέσβη ΕΣΣΔ στην Άγκυρα για βελτίωση σχέσεων με την Τουρκία.

Ο Ερίμ γράφοντας το βιβλίο το 1975 αναφέρεται σε δημοσιευμένες αναμνήσεις εκείνη την εποχή του Π. Γαρουφαλιά Υπ. Αμύνης της Ελλάδος...αναφορά ότι ο Γ. Παπανδρέου δεν δέχθηκε συνάντηση με τον Ινονού αλλά δέχθηκαν την μεσολάβηση του Acheson.

Ακολουθεί μια μακρά έκθεση των συναντήσεων ν. Ερίμ με Achenon. Τα καίρια σημεία είναι:

- Αρχικά προτείνει ο Acheson η Τουρκία να πάρει ως κυρίαρχο έδαφος την χερσόνησο της Καρπασίας (4.5% της νήσου). Ο Ερίμ αναφέρει ότι η ευρύτερη περιοχή αυτή είναι 12%. Το υπόλοιπο της νήσου θα ενωθεί με την Ελλάδα. Φαίνεται κατ' αρχήν η Τουρκία το δέχεται ως βάση πρώτου βήματος για διχοτόμηση ενώ η Ελλάδα το απορρίπτει.
- Εναλλακτική πρόταση Acheson όλο το νησί ενώνεται με την Ελλάδα και η Καρπασία ενοικιάζεται στην Τουρκία για 50 χρόνια...Ταξίδι του Μακαρίου στην Αθήνα 27/7 (7 ώρες) και την επομένη στην Αίγυπτο.
- Χωρίς την γνώση της Ελληνικής Κυβέρνησης επίθεση των Ε/κ στην Τηλλυρία. Τουρκική αεροπορία κατά λάθος βομβαρδίζει τούρκους στα Κόκκινα.
- Μαζί με τον Ερίμ στην Γενεύη είναι ο Μέραρχος Σουνάλπ.
- 14/7/1964 Συνάντηση Ερίμ – Acheson. Η Τουρκική πλευρά θέλει περισσότερα εδάφη για να εξασφαλιστεί ασφάλεια των Τ/κ...Ο Σουνάλπ λέγει τα βόρεια παράλια της Τουρκίας είναι αποκλεισμένα από την ΕΣΣΔ και από τα Δαρδανέλια μέχρι την ν. Καστελόριζο από την Ελλάδα και αν και η Κύπρος ενωθεί με την Ελλάδα θα είναι αποκλεισμένη από κάθε θάλασσα.
- Ερώτηση Ερίμ προς Achenon: ποια είναι η περιοχή που θα δοθεί στην Τουρκία στην νήσο και αν θα είναι στην κυριαρχία της Τουρκίας. Οι Τ/κ που θα είναι εκτός της Τουρκικής περιοχής σε ποιο καθεστώς θα βρίσκονται στην Ελληνική περιοχή. Επίσης ρωτάει τον Achenon τι άποψη έχετε για την στρατιωτική κατάληψη που τώρα συμβαίνει της Κύπρου από την Ελλάδα. Ο Acheson απαντάει αυτή η δύναμη των Ελλήνων δεν είναι να περιορίσει τον Μακάριο και όχι τους Τούρκους.
- Συνέχεια ζητούν οι Τούρκοι επέκταση της προτεινόμενης Τουρκικής ζώνης δυτικά από την χερσόνησο της Καρπασίας.

Συνάντηση 4/8 Achenon Ερίμ

Ο Acheson λέει ότι οι Τούρκοι διαπραγματεύονται σοβαρά αλλά όχι οι Έλληνες.. Δεν είναι σωστό ότι ο Γ. Παπανδρέου απέρριψε της προτάσεις Acheson αλλά ο Μακάριος.. αναφέρει ο Acheson ότι εισρέουν συνέχεια στην Κύπρο κομμουνιστές. Η Ελληνική πλευρά προτείνει αντί της Καρπασίας οι Τούρκοι να χρησιμοποιούν της Αγγλικές βάσεις...Ζητάει ο Ερίμ η Τουρκική περιοχή να είναι το 11% της νήσου και με τα 5 τουρκικά καντόνια συνολικά η Τουρκική περιοχή να φθάσει στο 25-30% της νήσου.

29/7 αναφέρει ότι οι Έλλαδίτες στρατιώτες φθάνουν στους 7.000. Ο Acheson λέει στον Ερίμ με 7.000 Έλληνες στρατιώτες δεν μπορούν να εμποδίσουν τουρκική απόβαση παρά να εμποδίσουν την δράση των Ε/κ ατάκτων...

30/7 Συμφωνούν Ερίμ με Achenon για την Τουρκική ζώνη. Ο Μακάριος απορρίπτει την πρόταση λέγοντας ότι είναι διχοτόμηση.

Ο Ερίμ λέει η διαφορά Μακαρίου με την Ελλάδα είναι δήθεν και όχι αληθινή.

Πληροφορία ότι η Ελλάδα προτείνει ως αντάλλαγμα την ν. Καστελόριζο για την Κύπρο.

Κεφάλαιο 13

Βομβαρδισμός

Ο Ερίμ επιστρέφει στην Άγκυρα 7/8.

Αποφασίζει το Υπ. Συμβούλιο βομβαρδισμό της Τηλλυρίας. Ο Ερίμ λέει στον Ινονού

«Πριν ληφθεί η απόφαση για τον βομβαρδισμό κατά τη συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου το βράδυ της Παρασκευής, πρέπει να σταθμιστεί —λαμβάνοντας υπόψη κάθε πιθανό σενάριο— πώς ενδέχεται να εξελιχθούν τα γεγονότα μετά το αρχικό πλήγμα· δεν πρόκειται για ζήτημα που μπορεί να αντιμετωπιστεί σαν τυχερό παιχνίδι. Αν και ο βομβαρδισμός ίσως κάμψει το φρόνημα των Ελληνοκυπρίων και τους αναγκάσει σε υποταγή, θα μπορούσε εξίσου εύκολα να προκαλέσει τη μαζική σφαγή των Τούρκων. Τι θα συνέβαινε τότε; Θα αναγκαζόμασταν να κηρύξουμε πόλεμο· ποια στάση θα τηρούσε η Ρωσία; Τι θα γινόταν αν έθεταν τελεσίγραφο;... Όλοι αυτοί οι παράγοντες πρέπει να συνεκτιμηθούν· δεν πρέπει να ακολουθήσει κανείς αυτόν τον δρόμο σαν να παίζει τζόγο. Επιπλέον, φαίνεται πως η επιλογή επίλυσης του Κυπριακού μέσω στρατιωτικής επέμβασης δεν είναι πλέον βιώσιμη. Η καλύτερη προσέγγιση είναι να επιχειρηθεί εκ νέου διευθέτηση του ζητήματος με την Αμερική. Είτε ο Υπουργός Εξωτερικών είτε ο Πρωθυπουργός θα έπρεπε να πραγματοποιήσουν άλλη μια επίσκεψη στην Ουάσινγκτον. Ο Γερμανός Καγκελάριος Έρχαρντ την επισκέφθηκε τρεις φορές μέσα σε έναν χρόνο. Η Αμερική μοιάζει με μητέρα που έχει πολλά παιδιά· ασχολείται με εκείνο που φωνάζει πιο δυνατά και κάνει τη φωνή του να ακουστεί.»

Γράφει ο Ερίμ για τον Ινονού τα εξής:

Ο Ινονού ήταν επιφυλακτικός ως προς την εμπλοκή της Τουρκίας σε μια περιπέτεια παρά τη θέλησή της. Συνεκτιμούσε την πιθανότητα μια κακώς υπολογισμένη κίνηση να οδηγήσει σε απρόβλεπτες συνέπειες. Όσον αφορά το Κυπριακό, δεν επιθυμούσε να εκθέσει τα 30 εκατομμύρια Τούρκους της Ανατολίας στις καταστροφικές συνέπειες του πολέμου, με σκοπό τη διάσωση των 120.000 ομοεθνών που ζούσαν εκεί. Στάθμιζε προσεκτικά τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις που θα μπορούσε να επιφέρει κάθε βήμα, τόσο στο άμεσο όσο και στο απώτερο μέλλον. Δεν πίστευε στις εύκολες νίκες. Το κυριότερο, υποστήριζε ότι η χώρα ήταν τραγικά ανέτοιμη για πόλεμο, τόσο σε επίπεδο εξοπλισμού όσο και σε επίπεδο πόρων.

Κατόπιν των βομβαρδισμών 7/8 Αυγούστου 1964 με ημερομηνία 9/8/1964 φθάνει στην Άγκυρα επιστολή του Ν. Κρουτσώφ ηγέτη της ΕΣΣΔ

«Η Σοβιετική Κυβέρνηση έλαβε γνώση της στρατιωτικής επιχείρησης που ανέλαβε η Κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Τουρκίας κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας.»

«Έχει αναφερθεί ότι η Τουρκική Πολεμική Αεροπορία βομβάρδισε κυπριακό έδαφος και το έβαλε στο στόχαστρο πυρών πολυβόλων. Παράλληλα, τουρκικά πολεμικά πλοία προσέγγισαν τις ακτές της Κύπρου. Από τις ενέργειες αυτές υπήρξαν θύματα.»

«Η Σοβιετική Κυβέρνηση καλεί την Κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Τουρκίας να σταματήσει τη στρατιωτική επιχείρηση που εξαπέλυσε κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η χρήση όπλων δεν αποτελεί ενδεδειγμένο μέσο για την επίλυση σύνθετων ζητημάτων στις διεθνείς σχέσεις. Οι προσπάθειες επιβολής, μέσω στρατιωτικής ισχύος, μιας λύσης που δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντα του έθνους, το μόνο που επιτυγχάνουν είναι να

οξύνουν περαιτέρω την κατάσταση. Διευρύνουν το εύρος της διαφοράς και αυξάνουν την απειλή πολέμου. Η Σοβιετική Κυβέρνηση επιθυμεί να επισιτίσει την προσοχή της Τουρκικής Κυβέρνησης στο ζήτημα αυτό. Πρέπει να δοθεί στον λαό της Κύπρου —τόσο στους Τουρκοκύπριους όσο και στους Ελληνοκύπριους— η ευκαιρία να επιλύσει ο ίδιος όλα τα ζητήματα που αφορούν τη χώρα του, χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις. Πρέπει να τους παρασχεθεί η δυνατότητα να αναζητήσουν με ψυχραιμία τρόπους επίλυσης των εσωτερικών τους υποθέσεων με ειρηνικά μέσα.»

«Απευθυνόμενος σε Εσάς, Εξοχότατε κ. Πρωθυπουργέ, σχετικά με τον τερματισμό της ένοπλης επίθεσης που εξαπολύθηκε κατά της Κύπρου, πιστεύω ότι η μακρόχρονη εμπειρία Σας στη διακυβέρνηση θα Σας καταστήσει πλήρως ενήμερους για το μέγεθος της ευθύνης που αναλαμβάνει η Τουρκία διεξάγοντας στρατιωτική επίθεση κατά της Δημοκρατίας της Κύπρου —ενός ανεξάρτητου κράτους και μέλους των Ηνωμένων Εθνών.»

Η απάντηση στην επιστολή του Χρουσώφ προσπαθεί να δικαιολογήσει τον βομβαρδισμό.

Τις μέρες αυτές υπήρξαν ανταλλαγές μηνυμάτων Ίνονου Γ. Παπανδρέου.

Οι στρατιωτικοί θέλουν να συνεχίσουν βομβαρδισμούς αλλά και να κάνουν απόβαση,

Επιστροφή στην Γενεύη του Ερίμ 15/8/1964.

Έναρξη των διαπραγματεύσεων ξανά. Η αντίδραση του Acheson διφορούμενη για τους βομβαρδισμούς επειδή έχει μειώσει τον έλεγχο του Μακαρίου από την Αθήνα. Γενικά η Τουρκία συμφωνεί με την διπλή Ένωση υπό τον όρο να δοθεί μεγαλύτερη ζώνη στην Τουρκία. Ο Acheson προτείνει την επέκταση της Τουρκικής ζώνης νοτιοανατολικά της Καρπασίας (2ο σχέδιο Acheson). Το σημαντικότερο σημείο είναι ότι στις 26/8/1964 ο Acheson σε προσωπικό επίπεδο λέει στον Ερίμ : αν ως ΗΠΑ δεν αναμιχθούμε και δεν θα σε εμποδίσουμε χωρίς να γίνει μεγάλη αιματοχυσία είστε σε θέση να καταλάβετε την περιοχή που σας έχουμε προτείνει; Αν μπορείτε πάτε και κάντε την κατάληψη του. Δεν θα σας εμποδίσει ο βος στόλος και αντίθετα θα σας προστατεύσουμε.

Ο Ερίμ φοβούμενος διαρροές στέλνει επειγόντος τον στρατηγό Σουνάλπ στην Άγκυρα να μεταφέρει το μήνυμα στον Ίνονού. Όμως ο Ίνονού είναι επιφυλακτικός λόγω αντίδρασης της Σ. Ένωσης.

Αναρωτιέται ποιο ήταν το κίνητρο του Acheson λέγοντας και μια διάλεξη που έδωσε ο Acheson στο Σικάγο 24/3/1965 για τον ρόλο του στο Κυπριακό.

Αναφέρει ο Ερίμ τις αντιαμερικανικές διαδηλώσεις στην Τουρκία και τα επεισόδια την Έκθεση της Σύμρνης.

Κεφάλαιο 14

Συζήτηση στην Βουλή της Τουρκίας (3-8/9/1964)

Υπάρχει αντίδραση για τις αποτυχίες της Τουρκίας.

Σε όλες τις ομιλίες του ο Ερίμ αναπτύσσει τις δικές του θέσεις.

Δεν υπάρχει κάποια νέα πληροφορία.

Κεφάλαιο 15

Η Σ. Ένωση και η Κύπρος

Η επίσκεψη του Υπ. Εξ. Τουρκίας F.C. Erkin κατά τον συγγραφέα υπήρξε πολύ σημαντική για αλλαγή στάσης της Σ. Ένωσης... αναφέρει και την επίσκεψη του Α. Γκρομύκο στην Τουρκία 21/1/1965 που βελτίωσε τις σχέσεις Τουρκίας - Σ. Ένωσης.

Κεφάλαιο 16

Λονδίνο, Νέα Υόρκη , Ουάσιγκτον

Αναφέρει συναντήσεις του τέλος 1964.. στο Λονδίνο με τον καθ. Bernard Lewis για το βιβλίο που έγραψε με τίτλο Modern Turkiye Appearance.

Αναφέρει ότι η κατάσταση των Τούρκων στην Κύπρο είναι πολύ άσχημη.

Στις 13/2/1965 πέφτει η Κυβέρνηση Ι. Ινονού και αναφέρει ότι σταματάει η ανάμιξη του στο Κυπριακό.